

תכנית השתלמות לאחיות בנושא "סרטן השד על רצף הטיפול"

תמי מודיאנו, מלכה כהן, שרה בן עמי, עליזה יפה

סרטן השד הינה מחלה שכיחה בארץ ובעולם. בישראל כ- 4,000 נשים חדשות מאובחנות מידי שנה ואחיות רבות נדרשות לטפל באוכלוסיה זו. סרטן השד הינה המחלה השכיחה ביותר מבין מחלות הסרטן והיא השכיחה בקרב נשים ונמצאת על סדר היום הציבורי בחברה המערבית. סרטן השד הינה מחלה רב מערכתית, ומטפלים מתחומים רבים מעורבים בטיפול באשה בשלבים שונים של מחלתה. תחום סרטן השד הנו דינאמי ומשתנה. הידע ומיומנויות הטיפול במחלה מתפתחים באופן שוטף. פיתוח תרופות חדשות וגישות טיפול מתקדמות מאפשרות כיום, יותר מתמיד, תקופת הישרדות ארוכה יותר. הטיפולים הכירורגיים, הכימיים, הקרינטיים, ההורמונאליים והביולוגים, מחייבים את הצוות המטפל להיות בעלי ידע עדכני ומיומנויות טיפול ברמה מקצועית גבוהה, על מנת לספק למטופלת ולמטפלים בה את הטיפול האיכותי תוך שיפור איכות החיים (Boal, Hodgson, Banks-Howe, & Husband, 2000).

בשנים האחרונות התרחב והועצם תפקיד האחיות בתחום הטיפול בנשים החולות בסרטן השד

סרטן השד הינה מחלה שכיחה בארץ ובעולם. בישראל כ- 4,000 נשים חדשות מאובחנות מידי שנה ואחיות רבות נדרשות לטפל באוכלוסיה זו. סרטן השד הינה המחלה השכיחה ביותר מבין מחלות הסרטן והיא השכיחה בקרב נשים ונמצאת על סדר היום הציבורי בחברה המערבית. סרטן השד הינה מחלה רב מערכתית, ומטפלים מתחומים רבים מעורבים בטיפול באשה בשלבים שונים של מחלתה. תחום סרטן השד הנו דינאמי ומשתנה. הידע ומיומנויות הטיפול במחלה מתפתחים באופן שוטף. פיתוח תרופות חדשות וגישות טיפול מתקדמות מאפשרות כיום, יותר מתמיד, תקופת הישרדות ארוכה יותר. הטיפולים הכירורגיים, הכימיים, הקרינטיים, ההורמונאליים והביולוגים, מחייבים את הצוות המטפל להיות בעלי ידע עדכני ומיומנויות טיפול ברמה מקצועית גבוהה, על מנת לספק למטופלת ולמטפלים בה את הטיפול האיכותי תוך שיפור איכות החיים (Boal, Hodgson, Banks-Howe, & Husband, 2000).

הטיפול ועל תחושת הביטחון המקצועי של האחיות. עם זאת, עדיין נחוץ לבצע מחקרים נוספים על מנת לבסס נושאים אלו ולבחון את הכלים ויעילותם, במטרה לבנות בעתיד תוכניות הכשרה שיענו לצרכים המשתנים של השדות הקליניים.

תוכנית ההכשרה

התוכנית יועדה לאחיות המטפלות בנשים שחלו בסרטן השד בארתי טיפול שונים. היא כללה 80 שעות לימוד שהתפרסו על 10 מפגשים שבועיים והתקיימו במרכז הרפואי ע"ש שיבא. המפגשים כללו: הרצאות,

הצגות מטופלים, הצגת עבודות בקבוצות על פי נושאים נבחרים, הפריה הדדית של הלומדים ושיתוף פעולה מקצועי. בתוכנית השתתפו 24 אחיות, כאשר 21 אחיות מבתי חולים, 3 מהקהילה. מתוכם 11 אחיות ממחלקות כירורגיות ואונקולוגיה, 5 אחיות ממרכזי בריאות האישה והשאר ממחלקות שונות.

מטרות התוכנית

- קידום הידע ומיומנויות הטיפול של הלומדים משלב האבחון, הטיפול והמעקב בכל אתרי הטיפול באמצעות:
- העשרת ידע ומיומנויות הטיפול, המעקב, מניעה וגילוי מוקדם, אבחון ושיטות טיפול, שיקום, טיפול תומך.
 - שיפור מיומנויות טיפול, מידע, הדרכה, יעוץ, ליווי ותמיכה למטופלת ואחרים משמעותיים.
 - שיפור מיומנויות התערבות סיעודית באיזון תסמינים ביו-פסיכו-סוציאליים.
 - הכרה וניצול משאבי הטיפול והתמיכה הקיימים.

נושאי הקורס

הקורס עסק במגוון נושאים בתחום סרטן השד כמו: פתופיזיולוגיה, גנטיקה, שיטות אבחון, דימות, דרכי טיפול – ניתוחי, קרינתי, כימי, הורמונאלי וביולוגי במחלה ראשונית וגוררתית, טיפול בסימפטומים ותופעות לוואי של המחלה והטיפולים, קבלת החלטות וסרטן השד, מיניות ופוריות, צרכים פסיכו-סוציאליים של המטופלת, המשפחה והצוות, מיומנויות תקשורת, אובדן ואבל, עקרונות הטיפול התומך, איכות חיים, שיקום ומחלימי סרטן, תפקידי אחות מומחית סרטן שד, הכרה ושימוש במשאבים קיימים, עבודה בצוות רב מקצועי.

מטלות הקורס

הלומדים התבקשו לבחור נושא רחב ולהעמיק בו את הידע שלהם תוך קריאת ספרות עדכנית. בחירה וליווי המטופלת דרשה התייחסות להיבטים גופניים, רגשיים וחברתיים. כמו כן כל משתתפת נדרשה להיפגש מספר פעמים עם מטופלת ולהציג את התהליך שחוותה. המנחים ליוו והנחו את הלומדים במהלך הקורס בכל הקשור בבחירת המטופלת, קריאת ספרות עדכנית, כתיבה והצגת העבודות בכיתה. המפגשים עם המטופלת התקיימו בביתה, במחלקה ובמרפאה. תהליך זה תרם ללומדים לשלב את הידע הנלמד עם ההתנסות הקלינית. הלומדים ציינו כי החשיפה תרמה לחיבור בין התיאוריה לקליניקה. הקשר עם המטופלת חייד את הבנת הסבל והמצוקה שלה, ההתערבות הפרטנית הינה חוויה משמעותית עמוקה לאחות, המפגש אפשר חקירה והתעמקות בסיפור האישי ובספרות והבנת מקומם של בני משפחה ואחרים משמעותיים.

הערכת התוכנית מבחן ידע

כדי לבחון את יעילות תוכנית ההכשרה קיימנו מבחן ידע זהה לפני ובסיום הקורס. תשעים אחוז מהמשתתפות שפרו את ידיעותיהן במהלך הקורס. בשאלון הראשון ממוצע הטעויות היה 25% ואילו בשאלון הסופי ממוצע טעויות היה 9%. הטעויות התמקדו בעיקר בידע אודות המלצות משרד הבריאות לגילוי מוקדם, היארעות המחלה, גנטיקה וניתוחים שכיחים.

שאלון להערכת הקורס

בסיום הקורס הועבר השאלון לבחינת מידת שביעות הרצון מהתוכנית, התכנים ויעילותו. השאלון כלל 10 היגדים על סולם ליקרט של (1-5) ו-5 שאלות פתוחות. רב המשתתפות ענו כי הקורס ענה על ציפיותיהן במידה רבה מאוד. ההרצאות הקנו למשתתפות ידע רב בתחום, והידע שרכשו מסייע להן בעבודתן היומיומית במידה רבה מאוד. רובן ציינו כי עדיין, למרות הידע שרכשו חסר להן ידע בתחום, אך הן מרגישות בטחון רב יותר לטפל בנשים עם סרטן השד. עוד ציינו המשתתפות, כי הן שיפרו את מיומנויות התקשורת עם מטופלים ובני משפחה, רכשו כלים להנחות ולהדריך מטופלות, אימצו גישה כוללת בטיפול בנשים אלה, וחשות העצמה אישית ומקצועית. שביעות רצון גבוהה הייתה מארגון הקורס, ההרצאות והנושאים.

הלומדות ציינו בשאלוני הערכה כי:

הקורס היה קצר מידי, הנושאים בקורס חיזקו וחיידו את הידע, מארגני הקורס הקיפו את הנושא על כל גווניו, הקורס "סידר לי את החומר"... הקורס "היה בזמן הנכון מבחינתי", "אני מקווה שאוכל להעביר הלאה את המידע למטופלות". עוד ציינו המשתתפים כי הקורס "פתח לי צוהר ואת הראש...", היום אני מרגישה בעניינים, אני יודעת היום לכוון למי ואיך לעזור, להבין ולתקשר עם המטופלת טוב יותר, אני כבר לא נבוכה במפגש עם מטופלת, אני יותר אסרטיבית, יצרנו קשרים ישירים ואישיים בין אחיות בתחום, בארץ. מכינה את האישה למעמד מול הרופא, שגרירת ידע לאנשים בצוות".

ברמה האישית

הקורס מילא חסך אדיר בתחום, סיפק חידושים ועדכונים בתחומי האבחון, הטיפול והמעקב. הלמידה אירגנה את הידע בצורה יעילה, העלתה מודעות ברמת המשפחה והמטפלים, והעלתה את רמת הביטחון והאסרטיביות מול הצוות. כמו כן, העלו הלומדים את חשיבות העבודה בצוות רב מקצועי בטיפול במטופלות עם סרטן השד.

סיכום והמלצות

קיום קורס העשרה ועדכון ידע בתחום הדינאמי והמתפתח של הטיפול בסרטן השד, מחייב את קובעי המדיניות להמשיך

ולפתח תוכניות לימוד והכשרה לצוותים מקצועיים המטפלים באוכלוסייה זו.

לידע שנרכש בקורס השפעה רבה על איכות העשייה המקצועית והפיתוח האישי של האחות המטפלת, וכן שיפור התקשורת בין אנשי הצוות הרב מקצועי. בנוסף יש חשיבות להפצה ולפריסת הידע ומיומנויות הטיפול באופן נרחב למטפלים בנקודות טיפול שונות בארץ, באשפוז, במערך טיפולי היום ובמרפאות הקהילה, במטרה לספק למטופלות טיפול מקצועי, איכותי וברמה גבוהה.

מקורות

Boal, E., Hodgson, D., Banks-Howe, J., & Husband, G., (2000). A cultural change in cancer education and training. *European Journal of Cancer Care*, 9, 30-35.

Hogston, R. (1995). Nurses' perception of the impact of continuing professional education on the quality of nursing care. *Journal of Advanced Nursing*, 22, 586-593.

Jordan, S, (2000). Educational input and patient outcomes: exploring the gap. *Journal of Advanced Nursing*, 31(2), 461-471.

Ward, J., & Wood, C. (2000). Education and training of health care staff: the barriers to its success. *European Journal of Cancer Care*, 9, 80-85.

Wyatt, D. (2007). How do participants of a post registration oncology nursing course perceive that the course influences their practice ? A descriptive survey. *European Journal of Oncology Nursing*, 11 (2), 168-178.